

Kompensasjonsordning ved avvikling av pelsdyrnæringen

*Beregninger av økonomisk tap for pelsdyroppdrettere utarbeidet på vegne av Norges
Pelsdyrslag*

19. september 2018

Om Oslo Economics

Oslo Economics utreder økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, myndigheter og organisasjoner. Våre analyser kan være et beslutningsgrunnlag for myndighetene, et informasjonsgrunnlag i rettslige prosesser, eller et grunnlag for interesseorganisasjoner som ønsker å påvirke sine rammebetingelser. Vi forstår problemstillingene som oppstår i skjæringspunktet mellom marked og politikk.

Oslo Economics er et samfunnsøkonomisk rådgivningsmiljø med erfarne konsulenter med bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt og analyse basert på bransjeerfaring, sterk fagkompetanse og et omfattende nettverk av samarbeidspartnere.

Kompensasjonsordning ved avvikling av pelsdyrnæringen/29

© Oslo Economics, 19. september 2018

Kontaktperson:

Rolf Sverre Asp / Senior partner

rsa@osloeconomics.no, Tel. 996 28 812

Innhold

Sammendrag	4
1. Innledning	5
2. Metode for å beregne økonomisk tap for pelsdyroppdretterne	6
2.1 Verdsettelsesmodell	6
2.2 Datagrunnlag og forutsetninger	6
3. Beregnet økonomisk tap for pelsdyrnæringen ved avvikling	12
3.1 Økonomisk tap for næringen samlet	12
3.2 Økonomisk tap per virksomhet	13
4. Referanser	16

Sammendrag

I regjeringsplattformen fra Jeløya går regjeringen inn for en styrt avvikling av pelsdyrnæringen innen årsskiftet 2024/2025. Det legges samtidig opp til at det etableres en kompensasjonsordning. Oslo Economics har på oppdrag fra Norges Pelsdyrslag (NPA) gjort beregninger av det økonomiske tapet som oppstår ved avvikling av pelsdyrnæringen.

Det økonomiske tapet defineres som verdien av en pelsdyrvirksomhet i et kontrafaktisk scenario uten avvikling justert for opprydningskostnader ved avvikling. For å beregne det økonomiske tapet, har vi benyttet en kontantstrømmodell hvor en pelsdyrvirksomhet verdsettes basert på estimerer på fremtidig inntjening fra pelsdyrvirksomheten. Forutsetningene som legges til grunn i estimeringen av fremtidig inntjening og avkastningskravet som benyttes ved neddiskontering av kontantstrømmen har avgjørende betydning for det beregnede tapet. Spesielt er det stor usikkerhet knyttet til forutsetningene om fremtidige priser på skinn, den alternative verdien av pelsdyroppdretternes arbeidskraft og avkastningskravet.

Våre beregninger legger derfor til grunn et spenn på avkastningskravet på mellom på 2 og 7,5 prosent. Eiers alternativinntekt antas å være mellom 0 og 600 000 kroner i året. Videre har vi tatt høyde for usikkerheten i fremtidige skinnpriser ved å legge til grunn to anslag for fremtidige skinnpriser.

Med et medium-anslag på skinnpriser, viser beregningene at næringen som helhet vil lide et økonomisk tap på mellom 433 og 5273 millioner kroner avhengig av forutsetninger om avkastningskrav og eiers alternativinntekt. Dersom vi legger til grunn det høye anslaget på skinnpriser, vil det økonomiske tapet være mellom 1066 og 8747 millioner kroner.

Vi viser også det økonomiske tapet som oppstår for en gjennomsnittlig virksomhet innenfor henholdsvis minkoppdrett og reveoppdrett. Beregningene bruker samme spenn for avkastningskrav og eiers alternativinntekt. Ved medium-anslag på fremtidige skinnpriser, viser våre beregninger at det økonomiske tapet for et gjennomsnittlig minkbruk vil være mellom 3 og 33 millioner kroner. For et gjennomsnittlig revebruk vil det økonomiske tapet ved medium-anslag på skinnpriser variere mellom 1 og 17 millioner kroner.

1. Innledning

I regjeringsplattformen fra Jeløya, går regjeringen inn for en styrt avvikling av pelsdyrnæringen innen årsskiftet 2024/2025.

Pelsdyrnæringen er en liten næring i Norge i dag. I følge Norges Pelsdyrslag (NPA) er det i dag nasjonalt rundt 250 pelsdyrbruk. Rundt halvparten av disse driver også med annet husdyrhold. Sysselsettingen i primærproduksjon, fôrproduksjon, organisasjoner og tilgrensende næringer ble i forbindelse med NOU om pelsdyrnæringens framtid anslått til om lag 450 årsverk per 2014, hvorav 350 årsverk var i primærproduksjonen dvs. pelsdyroppdrett (NOU 2014:15).

For den enkelte pelsdyroppdretter, vil en avvikling medføre at inntektsgrunnlaget fra pelsdyrvirksomheten bortfaller. Forbudet regjeringen går inn for gjelder pelsdyrhold, men har også konsekvenser for leverandører av varer og tjenester og andre som jobber i tilknytning til næringen, herunder de som produserer og transporterer pelsdyrfôr. For å kompensere for det økonomiske tapet som oppstår, legger regjeringen opp til at det etableres en kompensasjonsordning for eksisterende næringsaktører. I regjeringsplattformen står følgende (Statsministerens kontor, 2018):

«For å unngå at avviklingen krenker EMK tilleggsprotokoll 1 artikkel 1 og for å gi pelsdyrprodusentene nødvendig forutsigbarhet legges det opp til at eksisterende næringsaktører pr. 15.1.2018 får økonomisk kompensasjon for tap av retten til å drive pelsdyrhold, jf. den juridiske vurderingen som er vedlagt Meld. St. 8 (2016-2017). Kompensasjonsordningen utredes og klargjøres i løpet av 2018 for å gi aktørene nødvendig trygghet for gjennomføring av avviklingen.»

Med dette som bakgrunn har Oslo Economics på oppdrag fra NPA gjort beregninger av det økonomiske tapet som oppstår ved avvikling av pelsdyrnæringen.

En kompensasjonsordning kan i prinsippet utformes på mange måter. I utformingen av en kompensasjonsordning må det vurderes hvem som skal kompenseres, hva grunnlaget for kompensasjonen skal være og hvordan kompensasjonen skal beregnes.

I denne rapporten er beregningene av det økonomiske tapet avgrenset til oppdrettsdelen av næringen, dvs. primærproduksjonen. For å beregne omfanget på det økonomiske tapet har vi benyttet en verdsettelsesmodell hvor det økonomiske tapet defineres som verdien av en pelsdyrvirksomhet før avvikling justert for opprydningskostnader ved avvikling og den eventuelle gjenbruksverdien av utstyr, bygg og anleggsmidler.

I prinsippet kunne man vurdert hva en pelsdyrvirksomhet var verdt før avvikling basert på markedspriser, dvs. hva pelsdyrbruk har blitt solgt for i markedet. I praksis er det likevel krevende å verdsette pelsdyrvirksomhet basert på observerbare markedspriser. Pelsdyrbruk selges gjerne sammen med annen eiendom og landbruksareal, og det fremgår sjelden hva som er verdien på selve pelsdyrvirksomheten. I følge NPA har det dessuten vært få salg av pelsdyrvirksomheter de siste årene. For å beregne det økonomiske tapet har vi derfor benyttet en kontantstrømmodell hvor en pelsdyrvirksomhet verdsettes basert på estimater på fremtidig inntjening fra pelsdyrvirksomheten.

Forutsetningene som legges til grunn i estimeringen av fremtidig inntjening og avkastningskravet som benyttes ved neddiskontering av kontantstrømmen har avgjørende betydning for det beregnede verditapet. Det er følgelig stor usikkerhet knyttet til hvordan inntektene og kostnadene til pelsdyrvirksomheter ville utviklet seg i et scenario uten avvikling. Vi peker derfor på de forutsetningene som har størst konsekvens for beregningen av de økonomiske tapet og presenterer estimater på det økonomiske tapet under ulike forutsetninger.

2. Metode for å beregne økonomisk tap for pelsdyroppdretterne

I dette kapitlet beskriver vi metoden for å beregne det økonomiske tapet og drøfter hvilke forutsetninger som bør legges til grunn i estimeringen.

2.1 Verdssettelsesmodell

Verdien av en pelsdyrvirksomhet reflekterer den forventede fremtidige inntjeningen fra virksomheten. For å verdsette pelsdyrvirksomheten baserer vi oss på en kontantstrømmodell hvor vi lager prognoser på den fremtidige kontantstrømmen fra virksomheten.

For å beregne en finansieringsnøytral kompensasjon tar vi ikke høyde for virksomhetenes gjeldsbetjening i beregningen av kompensasjonen, dvs. vi beregner kompensasjonen til eierne i et 100 prosent egenkapitalfinansiert selskap.

Kontantstrømmen fra virksomheten i år t beregnes som:

Kontantstrøm fra virksomhet i år t :

+	Driftsresultat før av- og nedskrivninger i år t (EBITDA)
÷	Eiers alternativinntekt i år t
÷	Skattekostnad i år t
÷	Investeringsutgifter i år t

Driftsresultatet før av- og nedskrivninger er resultatet fra den normale driften av pelsdyrvirksomheten, og tilsvarer driftsinntekter fratrukket driftskostnader. Driftsresultatet er før av- og nedskrivninger ettersom dette er regnskapsmessige kostnader som ikke innebærer en ut- eller innbetaling.

Driftsresultatet korrigeres så for verdien av eiers alternativinntekt i år t . Nesten 95 prosent av pelsdyrvirksomhetene drives som enkeltpersonforetak. I slike foretak tar ikke innehaverne ut ordinær lønn og verdien av eiers arbeidsinnsats vil ikke være fratrukket i driftsresultatet som fremgår av regnskapet til pelsdyrvirksomheter.

Ettersom vi er interessert i kontantstrømmen som tilfaller eierne i virksomheten, må også selskapets skattekostnad trekkes fra. Vi redegjør for beregningen av skattekostnaden i neste delkapittel. Investeringsutgifter i år t inkluderer ev. investeringer i bygg og utstyr som gjøres i virksomheten.

Vi utarbeider prognoser på kontantstrømmen fra en pelsdyrvirksomhet over en analyseperiode på 25 år

fra 2018 til 2042. I 2042 antar vi at virksomheten har en restverdi som beregnes ved å forutsette at virksomheten kan generere en konstant kontantstrøm etter 2042 som tilsvarer gjennomsnittet av inntjeningen i analyseperioden.

Verdien av virksomheten før avvikling beregnes ved å neddiskontere kontantstrømmen med et avkastningskrav på investeringer i pelsdyrvirksomhet og summeres så over analyseperioden.

For å beregne det økonomiske tapet legges opprydningskostnadene til verdien av virksomheten før avvikling. Vi antar at avviklingen av driften skjer i 2024, og at opprydningskostnadene også påløper da. I prinsippet kan det også tenkes at man ved avvikling kan få noe igjen gjennom salg av bygg og utstyr. Vi drøfter estimerer på opprydningskostnader og restverdi i neste delkapittel.

2.2 Datagrunnlag og forutsetninger

I dette kapitlet drøfter vi forutsetningene vi legger til grunn i estimatene på fremtidig inntjening.

Estimeringen av det økonomiske tapet gjøres med utgangspunkt i beregnet tap per tisper på et gjennomsnittlig bruk som driver med enten kun reveoppdrett eller kun minkoppdrett. Tabell 2-1 viser forutsetningene om gjennomsnittlig størrelse på pelsdyrbruk.

Tabell 2-1: Gjennomsnittlig størrelse på pelsdyrbruk målt i antall tisper

	Antall bruk	Antall minktipser per bruk	Antall revetipser per bruk
Kun mink	93	1 321	
Kun rev	83		263
Både rev og mink	13	1 816	314

Kilde: NPA

For å estimere det økonomiske tapet for næringen beregner vi et gjennomsnittlig tap per tisper, og aggregerer dette basert på totalt antall tisper i næringen, se Tabell 2-2.

Tabell 2-2: Antall tisper i næring totalt

Mink	Blårev	Sølvrev	Totalt
146 443	5 838	20 048	172 329

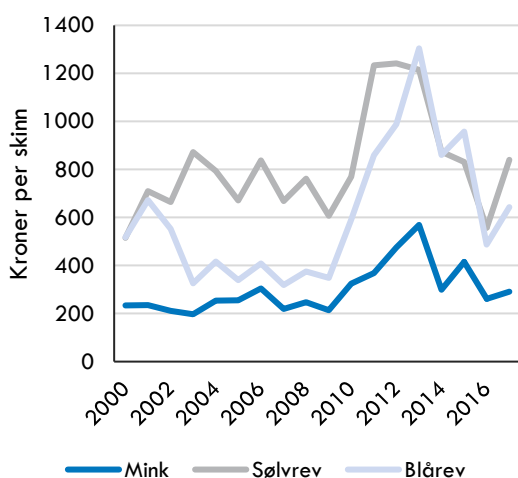
Kilde: NPA

2.2.1 Inntekter fra pelsdyrvirksomheter

Priser på pelsdyrskinn er det som først og fremst bestemmer lønnsomheten i pelsdyrnæringen. Figur 2-1 viser utviklingen i gjennomsnittlige skinnpriser for blårev, sølvrev og mink siden 2000. Som figuren viser har det vært betydelig variasjon i skinnprisene. Særlig prisen på reveskinn har variert mye. Gjennomsnittlige priser på skinn fra blårev har variert mellom 320 og 1300 kroner, mens prisene på skinn fra sølvrev har variert mellom rundt 500 kroner og 1250 kroner. Prisene på minkskinn har vært mer stabile og variert fra 200 til 570 kroner. Fra 2009 var det sterk vekst i prisene som nådde et toppunkt i 2013. Fra 2013 til 2016 har prisene vært fallende. Fra 2016 til 2017 var det imidlertid noe vekst i prisene.

Pelsdyrskinn selges på internasjonale skinnauksjoner på verdensmarkedet. Hvilke priser man oppnår avhenger av skinnkvaliteten til det enkelte skinn, samt av overordnede markedsdrivere som motebildet, klima og økonomisk utvikling. I følge NPA er det spesielt store variasjoner i prisene på reveskinn og særegenheter ved skinnene kan gi utslag i høye priser, mens minkskinn er mer homogene i kvalitet og dermed pris.

Figur 2-1: Priser på pelsdyrskinn i perioden 2000 til 2017 (løpende priser)

Kilde: NPA

Vi legger i estimatene på fremtidig inntekt til grunn et gjennomsnitt av skinnprisene for perioden 2008-2017 som et medium anslag på prisene. I beregningen av gjennomsnittet har vi justert prisene til 2017-kroner. I tillegg opererer vi med et høyt anslag på skinnpriser. Det høye anslaget er basert på estimater på skinnpriser som benyttes i NIBIOs Håndbok for driftsplanlegging (NIBIO, 2016).

Prisestimatene som benyttes i de ulike prisscenarioene fremgår av tabellen under.

Tabell 2-3: Forutsetning om skinnpriser i ulike scenario, kroner per skinn

	Medium	Høy
Mink	385	500
Sølvrev	985	1200
Blårev	815	1100

Kilde: Oslo Economics

I tillegg til at det er usikkerhet knyttet til priser, er det også noe variasjon i antall skinn som produseres per avlstsipe. I NOU 2014:15 er det gjort lønnsomhetsvurderinger for en gjennomsnittlig pelsdyrvirksomhet i 2007 og 2013, og her presenteres også anslag på gjennomsnittlig antall skinn per tisper, se Tabell 2-4. Som tabellen viser har minktisper og blårevtisper noe større produksjon av skinn enn sølvrevtisper.

Tabell 2-4: Salgbare skinn per tisper

	Mink	Sølvrev	Blårev
2007	4,75	3,11	4,8
2013	5	3,15	4,8

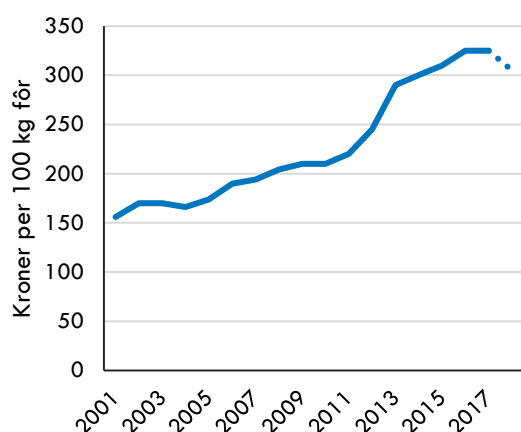
Kilde: NOU 2014:15 Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?

I estimatene på fremtidig inntekt fra pelsdyrvirksomhet legger vi til grunn tilsvarende antall skinn per tisper som gjennomsnittet for 2013 i tabellen over.

2.2.2 Driftskostnader i pelsdyrvirksomhet

Fôr utgjør størsteparten av kostnadene knyttet til pelsdyrvirksomhet. Fôrprisene har økt mye de siste årene, og det er usikkerhet knyttet til den fremtidige utviklingen. I 2017-kroner har fôrprisene økt med 35 prosent fra 2010 til 2017. Figuren under viser utviklingen i fôrprisene fra 2001 til 2017, og budsjetterte priser benyttet i Totalkalkylen for 2018.

Figur 2-2: Priser på pelsdyrfôr i perioden 2001 til 2018 (løpende priser)

Note: Priser for 2017 er foreløpige tall og 2018 er budsjetterte priser benyttet i Totalkalkylen, mens priser i tidligere år er basert på regnskapsdata. Kilde: Totalkalkylen for jordbruket, NIBIO.

NIBIOs Håndbok for driftsplanlegging presenterer anslag for de variable kostnadene knyttet til pelsdyroppdrett (NIBIO, 2016). I følge Håndboken utgjør fôrkostnadene om lag 80 prosent av de variable kostnadene.

Øvrige variable kostnader består ifølge Håndboken av utgifter til pelsing, salgskostnader (salgs- og skinnavgift) og utgifter til strø, veterinær, forsikring og diverse. Anslagene for de variable kostnadene avhenger av antall valper per tispe. Nedenfor presenterer vi anslag for de variable kostnadene basert på en mink som produserer 5 skinn, 3 skinn per tispe for sølvrev og 5 skinn per tispe for blårev. Anslagene er basert på NIBIOs Håndbok for driftsplanlegging, men NPA har revurdert størrelsen på enkelte av kostnadskomponentene som fremgår av håndboken. I estimatene på fremtidige variable kostnader legger vi til grunn tilsvarende anslag på variable kostnader per tispe.

Tabell 2-5: Variable kostnader per tispe (prisjustert til 2017-kroner)

	Mink (5 skinn)	Sølvrev (3 skinn)	Blårev (5 skinn)
Fôrutgifter	764	1215	1815
Salg- og skinnavgift	53	80	120
Pelsing	153	135	200
Strø, veterinær og forsikring	21	64	86
Sum variable kostnader per tispe	991	1494	2221

¹ Se https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/budsjettmemnda-for-jordbruket/grunnlagsmateriale-til-jordbruksforhandlingene/_/attachment/inline/af4e716f-bcc8-4ee5-93f1-

Kilde: NIBIOs Håndbok for driftsplanlegging 2017 og NPA

2.2.3 Innleid arbeidskraft og arbeidsforbruk

Pelsdyrvirksomhetene drives i hovedsak av eier og eiers familie, men det benyttes ofte også innleid arbeidskraft. Vi legger til grunn at det totale arbeidsforbruket tilsvarer 1,8 timer per minktispe og 6,2 timer per revetispe. Dette inkluderer arbeid knyttet til pelsing. Disse anslagene på arbeidsforbruk er utarbeidet av NIBIO og Menon i forbindelse med deres rapport for Landbruks- og matdepartementet (Menon Economics og NIBIO, 2016).

Videre legger vi til grunn 1845 timer per årsverk, som tilsvarer det som benyttes av NIBIO i referansebruksberegningene som er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.¹ Beregninger av gjennomsnittlig antall årsverk per bruk fremgår av tabellen under. Vi estimere at det medgår 1,3 årsverk innen minkoppdrett og 0,9 årsverk innen reveoppdrett på et gjennomsnittlig bruk.

Tabell 2-6: Arbeidsforbruk per tispe, inkl. pelsing

	Mink	Rev
Arbeidsforbruk, timer per tispe	1,8	6,2
Antall tisper	1321	263
Antall timer per årsverk	1845	1845
Totalt antall årsverk per bruk	1,3	0,9
Estimat eiers arbeidskraft	0,9	0,9
Estimat innleid arbeidskraft	0,4	0

Det er usikkert hvordan årsverkene i gjennomsnitt fordeler seg på innleid arbeidskraft og eiers egen arbeidsinnsats. For revefarmene legger vi til grunn at det på et gjennomsnittlig bruk ikke benyttes arbeidskraft ettersom estimatet på arbeidsforbruket er under ett årsverk. I forbindelse med utarbeidelsen av Totalkalkylen for jordbruket gjennomføres driftsgranskinger hvor det innhentes regnskap for et utvalg gårder som driver med minkoppdrett. For minkfarmene viser driftsgranskningene at de i gjennomsnitt hadde kostnader til innleid arbeidskraft på 208 000 kroner i 2012. Disse brukene var imidlertid noe større enn et gjennomsnittlig bruk. Dersom vi justerer for størrelsen på brukene og regner om til 2017-kroner tilsier dette at et gjennomsnittlig bruk hadde kostnader til innleid arbeidskraft på rundt 215 000 kroner. Vi forutsetter at dette tilsvarer om lag 0,4 årsverk per bruk gitt en timesats på i underkant av 300 kroner for innleid arbeidskraft.

a1d6431f2160:d8bbb7aecd8d7c9794c155c72a134ca2f364ad9e/UT-2017-2-Referansebruksberegninger.pdf

Når det gjelder eiers arbeidskraft viser vi hvordan det økonomiske tapet blir under ulike forutsetninger om eiers alternativinntekt. Gjennomsnittlig lønn blant yrkesgruppen bønder og fiskere var i 2017 på 390 000 kroner brutto før skatt ifølge SSB.² I beregningene av det økonomiske tapet benytter vi dette som basisforutsetning om eiers alternativinntekt per årsverk.

2.2.4 Avløsertilskudd

Pelsdyrvirksomhetene får også tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Tilskuddet var i 2017 322 kroner per revetispe og 94 kroner per minktispe opp til et maksimalt tilskudd på 74 200 kroner. Det betyr at et bruk av gjennomsnittlig størrelse vil få maksimalt tilskudd. For brukene som også har annet husdyrhold kan det tenkes at de kvalifiserer til fullt avløsertilskudd uavhengig av pelsdyrvirksomheten. Vi ser her bort fra dette og legger i beregningene til grunn fullt avløsertilskudd.

2.2.5 Faste driftskostnader

Det finnes ikke gode datakilder som viser størrelsen på de faste kostnadene i pelsdyrvirksomhet. Vi har estimert faste kostnader basert på regnskapene i driftsgranskingene i 2012 som vi har fått tilgang på via NPA. Disse dekket i 2012 tre bruk med mink. Et gjennomsnittlig bruk med rev (antatt størrelse 263 tisper) antas å ha 50 prosent lavere faste kostnader enn et gjennomsnittlig bruk med mink (antatt størrelse 1321 tisper).

I Tabell 2-7 viser vi anslagene som benyttes på faste kostnader. Anslagene på årlige vedlikeholdskostnader er utarbeidet av NPA.

Tabell 2-7: Faste kostnader for et gjennomsnittlig bruk, i tusen 2017-kroner

	Mink	Rev
Innleid arbeidskraft	215	0
Andre faste kostnader	4	2
Vedlikeholdskostnader	53	36
Totale driftskostnader	272	37

Kilde: Anslag på vedlikeholdskostnader utarbeidet av NPA. Anslag på andre faste kostnader basert på driftsgranskinger som gjøres av NIBIO i forbindelse med Totalkalkylen for jordbruket. Beregninger av innleid arbeidskraft fremgår av forrige avsnitt.

2.2.6 Investeringsutgifter

I følge NPA er investeringsutgiftene ved nyetablering av pelsdyranlegg knyttet til følgende:

- Opparbeiding av vei, vann, strøm og tomt
- Gjødselkum
- Bygg
- Innredning

- Løsøre (maskiner, redskap, utstyr)
- Avlsdyr

Det relevante spørsmålet for våre beregninger er hvor mye allerede etablerte pelsdyrvirksomheter må investere framover for å opprettholde driften. Dette avhenger både av hvor mye det eventuelt koster å gjennomføre oppgraderinger, samt av dagens tilstand på pelsdyrvirksomhetene. Vi forutsetter at pelsdyrvirksomhetene ellers har normalt vedlikehold med vedlikeholdsutgifter som skissert over.

NPA har gjort en vurdering av dagens tilstand på pelsdyrvirksomhetene, og behovet for reinvesteringer framover ved fortsatt drift. NPA har oversikt over tilstanden, som følge av at de gjennomfører årlig tilsyn ved gårdenes dyrehold og foretar inspeksjoner.

Generelt vurderer NPA at tilstanden på anleggene å være god. Mye på grunn av at virksomhetene har gjennomført oppgradering og renovering i forbindelse med ulike forskriftsendringer:

- I 1998 kom den første forskriften om pelsdyrhold og produsentene fikk overgangstid til oppgradering av anlegg fram til 1.1.2009
- I 2011 kom revidering av forskrift om hold av pelsdyr med overgangstid til 1.1.2015 og 1.1.2018. Dette har også forårsaket mye renovering av pelsdyrgårdene.

Det har også skjedd en del nyetablering spesielt innen oppdrett av mink i perioder med god lønnsomhet. Størst omfang av etablering skjedde i perioden 2003 – 2007 og 2012 – 2014. NPA anslår at gjennomsnittlig etableringsår for minkprodusentene er 2004. Det vil si at gjennomsnittlig alder på minkanleggene på 14 år, mens for reveprodusentene er anleggene i gjennomsnitt eldre. NPA anslår at gjennomsnittlig alder for anleggene som benyttes til rev er 20 år.

NPA har estimert omfanget på reinvesteringskostnader og levetid på ulike aktiva for et oppdrettsanlegg for hhv. mink og rev.

² Gjennomsnittlig lønn for yrkesgruppen «bønder, fiskere mv.» i 2017.

Tabell 2-8: Reinvesteringskostnader per bruk i tusen kroner

	Mink	Rev	Antatt levetid
Gjødsels-system	238	39	40 år
Bygg i tre	1 057	395	50 år
Innredning	1 982	658	30 år
Løsøre	330	447	20 år
Avlsdyr	53	32	-
Totalt	3 659	1 570	

Kilde: NPA

2.2.7 Skattekostnad

Litt forenklet beregnes skatten i enkeltpersonforetak slik:

- Overskuddet i næring (alminnelig inntekt) skattlegges med gjeldende skattesats på alminnelig inntekt som i 2018 var 23 prosent i Norge.
- Trygdeavgift påløper basert på beregnet personinntekt (se Skatteloven § 12-11 for mer om beregning av personinntekt). For selvstendig næringsdrivende var trygdeavgiften 11,4 prosent i 2017.
- Trinnskatt påløper også på beregnet personinntekt.

Pelsdyrvirksomheter har i tillegg til normale kostnadsfradrag et jordbruksfradrag som reduserer skattebelastningen for pelsdyrvirksomhetene.³ Dette er et fradrag fra alminnelig inntekt til skattytere som driver med pelsdyrhold. Fradraget tilsvarer 38 prosent av alminnelig inntekt utover et inntektsavhengig fradrag på 63 500 kroner. Maksimalt fradrag er 166 400 kroner. I beregningene av økonomisk tap legger vi til grunn skatteregimet som gjelder for 2018.

2.2.8 Restverdi av pelsdyrvirksomhet ved avvikling og opprydningskostnad

I følge NPA er både driftsbygning og inventar/utstyr lite anvendbart utenom pelsdyrvirksomhet. Det vil trolig heller ikke være lønnsomt å selge utstyr i utlandet ettersom transportkostnaden antageligvis vil være høy relativt til salgsverdien. NPA vurderer derfor at det er rimelig å anta at verdien av bygg- og anleggsmidler ved avvikling er tilnærmet null.

Ved avvikling vil det i tillegg være kostnader knyttet til riving og opprydning av tomt slik arealet kan anvendes til andre formål. NPA har oppgitt estimater

på opprydningskostnader som fremgår av tabellen under.

Tabell 2-9: Opprydningskostnader per virksomhet i kroner

Mink	Rev
750 000	750 000

Kilde: NPA

2.2.9 Avkastningskrav

Basert på forutsetningene over beregner vi forventet årlig kontantstrøm til eier fra pelsdyrvirksomhet i et scenario uten avvikling. Hvilken verdi denne fremtidige inntektsstrømmen har i dag avhenger imidlertid av hvilket avkastningskrav som benyttes til å beregne nåverdien. Det kan argumenteres for ulike rentesatser på avkastningskravet.

Økonomiske prinsipper tilsier at det bør benyttes et avkastningskrav som reflekterer risikoen knyttet til inntjeningen. Logikken er at ved høy risiko må eier belønnes med en høyere avkastning på sin investering. Det følger at en virksomhet er mindre verdt jo høyere risiko som er knyttet til den forventede fremtidige inntjeningen i virksomheten.

Dette tilsier at det økonomiske tapet for eierne av pelsdyrvirksomheter bør beregnes ved å neddiskontere det beregnede årlige tapet med et avkastningskrav som reflekterer den underliggende risikoen som er forbundet med kontantstrømmen. En slik tilnærming til fastsettelse av diskonteringsrenten i erstatningssaker har blant annet blitt argumentert for av økonomiprofessorene Holden, Johnsen og Moen i en høyesterettssak som gjaldt erstatningsutmåling ved personskafe (Holden, et al., 2016).

I den nevnte høyesterettssaken valgte Høyesterett likevel å ikke trekke inn inntektsusikkerhet ved fastsettelse av diskonteringsrenten. I saken konkluderte Høyesterett med at diskonteringsrenten burde settes til 4 prosent, som innebar en høyere risikopremie enn Holden, Johnsen og Moen syntes var rimelig ut fra usikkerheten knyttet til fremtidig inntekt. Begrunnelsen til Høyesterett var at man må ta høyde for «(hvilken risiko det er rimelig å forvente at en skadelidt skal ta for å oppfylle sin «tapsbegrensningsplikt»». Holden, et al. (2016) påpekte at det ikke er lett å gi en økonomisk definisjon på hva dette innebærer. Høyesterett påpekte også at diskonteringsrenten skal benyttes i ulike saker, og at skadelidte vil ha ulik evne til å bære risiko.

En diskonteringsrente på 4 prosent er senere også benyttet ved erstatningsutmåling ved tap av eiendom. I en sak i Nord-Østerdal Tingrett, som gjaldt

³ Se <https://www.skatteetaten.no/satser/jordbruksfradrag/>

erstatning til grunneier ved vern av et område, ble også erstatningsutmålingen beregnet med bakgrunn i en diskonteringsrente på 4 prosent.⁴

I senere erstatningssak i Høyesterett som gikk ut på ekspropriering av grunn i forbindelse med vegutbygging vant staten fram med prinsippet om at dagens tomteverdi skal legges til grunn ved erstatningsutmålingen, dvs. verdien man ville oppnådd i dag ved frivillig salg av eiendommen. Motparten ønsket en erstatningsutmåling basert på fremtidig verdi av eiendommen neddiskontert med en diskonteringsrente på 4 prosent, men vant ikke fram med dette synet.

Vi har i beregningene av det økonomiske tapet lagt til grunn ulike forutsetninger om avkastningskravet i lys av drøftingen over. Inntektene i pelsdyrvirksomhet varierer med de generelle markedssvingningene. Det er dermed rimelig å anta at et avkastningskrav som reflekterer den underliggende risikoen til inntjeningen fra pelsdyrvirksomheten innebærer en viss risikopremie sammenlignet med risikofri realrente. Avkastningskravet fastsettes ved en slik tilnærming basert på hva som er forventet risikofri realrente, hva

risikopremien i markedet er og hva risikoen knyttet til inntjeningen fra pelsdyrvirksomhet faktisk er. I den førstnevnte høyesterettssaken ble fremtidig risikofri realrente av økonomiprofessorene anslått til å være mellom 1,75 til 2 prosent, mens markedets risikopremie ble anslått til mellom 2,5 prosent og 3,75 prosent (Holden, et al., 2016). Dersom risikoen i pelsdyrvirksomhet tilsvarer den generelle markedsrisikoen taler disse anslagene for et avkastningskrav på 4,25 til 5,5 prosent. Dersom risikoen knyttet til pelsdyrvirksomhet er høyere enn den generelle markedsrisikoen, taler det for et enda høyere avkastningskrav enn dette. Risikofri realrente vil på den andre siden være en nedre grense for avkastningskravet. Vi har ikke vurdert risikoprofilen knyttet til pelsdyrvirksomhet spesifikt. Menon og NIBIO legger i sin analyse til grunn at pelsdyrvirksomhet har tilsvarende risiko som markedet (Menon Economics og NIBIO, 2016).

I lys av at det er usikkert ut fra økonomisk teori og rettspraksis hvilket avkastningskrav som bør legges til grunn, viser vi betydningen av å legge til grunn et avkastningskrav på hhv. 2 prosent, 4 prosent, 5 prosent og 7,5 prosent.

4

<https://norskog.no/naeringspolitikk/annet/eiendomssetning-og-jordskifte/staten-aksepterer-4-kalkulasjonsrente/>

3. Beregnet økonomisk tap for pelsdyrnæringen ved avvikling

Vi presenterer i det følgende beregninger av det økonomiske tapet som oppstår ved avvikling av pelsdyrnæringen totalt sett. Beregningene er avgrenset til oppdrettsdelen av næringen.

Ettersom det spesielt er stor usikkerhet knyttet til fremtidige skinnpriser, avkastningskrav og alternativverdien av eiers arbeidskraft, viser vi hvordan ulike forutsetninger påvirker det beregnede økonomiske tapet for næringen.

3.1 Økonomisk tap for næringen samlet

I beregningene benyttes et medium og høyt anslag på fremtidige pelsdyrpriser. Prisestimatene i de ulike prisscenarioene fremgår av tabellen under.

Tabell 3-1: Skinnpriser i ulike scenario, kroner per skinn

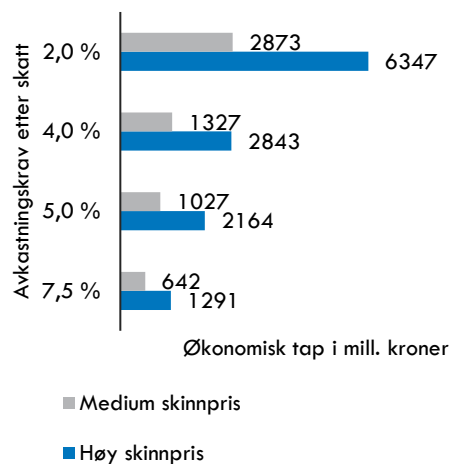
	Medium	Høy
Mink	385	500
Sølvrev	985	1200
Blårev	815	1100

Avkastningskravets betydning for estimatet på det økonomiske tapet

Først viser vi hvordan det økonomiske tapet varierer avhengig av avkastningskrav gitt ulike antagelser om fremtidige skinnpriser, se Figur 3-1. I beregningene har vi lagt til grunn at eier har en alternativ inntekt på 400 000 kroner per årsverk, og at eiers arbeidsforbruk er 0,9 årsverk både i mink- og reveoppdrett.

Et lavt avkastningskrav medfører at pelsdyrvirksomheten er mer verdt og følgelig er det økonomiske tapet ved avvikling større. Ved medium-anslag på skinnpriser, vil det økonomiske tapet variere mellom 642 millioner kroner til 2873 millioner kroner avhengig av hvilket avkastningskrav som benyttes. Ved høye fremtidige skinnpriser vil det økonomiske tapet øke betydelig. Med et avkastningskrav på mellom 2 og 7,5 prosent vil det økonomiske tapet være mellom 1291 millioner kroner til 6347 millioner kroner.

Figur 3-1: Økonomisk tap ved avvikling ved ulike antagelser om avkastningskrav og skinnpris, tall i millioner kroner

Note: I beregningene har vi lagt til grunn at eiers alternativ inntekt er 400 000 kroner per årsverk.

Betydningen av eiers alternativinntekt for estimatet på det økonomiske tapet

I tillegg til avkastningskravet, er forutsetningen om eiers alternativinntekt av stor betydning for det beregnede økonomiske tapet. Eiers arbeidskraft i driften bør verdsettes basert på verdien av arbeidskraften ved alternativ anvendelse.

I det følgende viser vi samlet hvordan det beregnede økonomiske tapet påvirkes av ulike forutsetninger om eiers alternativinntekt og avkastningskrav. Tabell 3-2 viser det økonomiske tapet ved medium skinnpriser, mens Tabell 3-3 viser det økonomiske tapet ved høye skinnpriser.

Ved medium anslag på skinnpriser varierer det økonomiske tapet fra 433 millioner kroner til 5273 millioner kroner ved medium anslag på skinnpriser og mellom 1066 millioner kroner og 8747 millioner kroner ved høye anslag på skinnpriser.

Tabell 3-2: Økonomisk tap under ulike avkastningskrav og forutsetninger om eiers alternativinntekt gitt medium skinnpris, tall i millioner kroner

Alternativinntekt eier i mill. kroner	Avkastningskrav etter skatt			
	2 %	4 %	5 %	7,5 %
0	5 273	2 377	1 816	1 093
0,1	4 673	2 115	1 618	980
0,2	4 073	1 852	1 421	868
0,3	3 473	1 589	1 224	755
0,4	2 873	1 327	1 027	642
0,5	2 273	1 064	830	529
0,6	1 878	869	676	433

Tabell 3-3: Økonomisk tap under ulike avkastningskrav og forutsetninger om eiers alternativinntekt gitt høy skinnpris, tall i millioner kroner

Alternativinntekt eier i mill. kroner	Avkastningskrav etter skatt			
	2 %	4 %	5 %	7,5 %
0	8 747	3 894	2 953	1 742
0,1	8 147	3 631	2 756	1 630
0,2	7 547	3 369	2 558	1 517
0,3	6 947	3 106	2 361	1 404
0,4	6 347	2 843	2 164	1 291
0,5	5 747	2 581	1 967	1 178
0,6	5 148	2 318	1 770	1 066

Note: Alternativinntekt eier er definert som inntekt per årsverk.

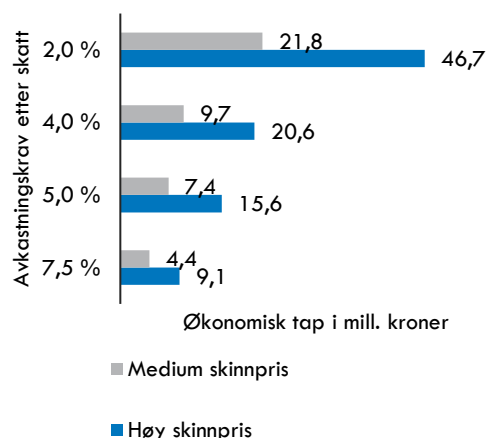
3.2 Økonomisk tap per virksomhet

I det følgende presenterer vi det beregnede økonomiske tapet for en gjennomsnittlig virksomhet innen hhv. mink- og reveoppdrett.

3.2.1 Økonomisk tap for minkoppdrettere

Nedenfor presenterer vi det økonomiske tapet per virksomhet innen minkoppdrett. Figur 3-2 viser hvordan det beregnede økonomiske tapet for en gjennomsnittlig virksomhet avhenger av ulike forutsetninger om avkastningskrav og skinnpriser. Ved medium-anslaget på skinnpriser, vil det økonomiske tapet variere fra 4,4 millioner kroner ved et avkastningskrav på 7,5 prosent til 21,8 millioner kroner ved et avkastningskrav på 2 prosent. Med høyt anslag på skinnpriser vil tilsvarende det økonomiske tapet variere fra 9,1 millioner kroner til 46,7 millioner kroner.

Figur 3-2: Økonomisk tap ved avvikling for gjennomsnittlig minkoppdretter, tall i millioner kroner

Note: I beregningene har vi lagt til grunn at eiers alternativ inntekt er 400 000 kroner per årsverk.

Tabell 3-4 viser hvordan det beregnede økonomiske tapet for en minkoppdretter påvirkes av ulike forutsetninger om eiers alternativinntekt og avkastningskrav gitt medium anslag på skinnpriser. Tabell 3-5 viser tilsvarende beregning under forutsetning om høye skinnpriser.

Tabell 3-4: Økonomisk tap for minkoppdretter under ulike avkastningskrav og forutsetninger om eiers alternativinntekt gitt medium skinnpris, tall i millioner kroner

Alternativinntekt eier i mill. kroner	Avkastningskrav etter skatt			
	2 %	4 %	5 %	7,5 %
0	32,6	14,5	11,0	6,6
0,1	29,9	13,3	10,1	6,0
0,2	27,2	12,1	9,2	5,5
0,3	24,5	10,9	8,3	5,0
0,4	21,8	9,7	7,4	4,4
0,5	19,1	8,5	6,5	3,9
0,6	16,4	7,3	5,6	3,4

Tabell 3-5: Økonomisk tap for minkoppdretter under ulike avkastningskrav og forutsetninger om eiers alternativinntekt gitt høy skinnpris, tall i millioner kroner

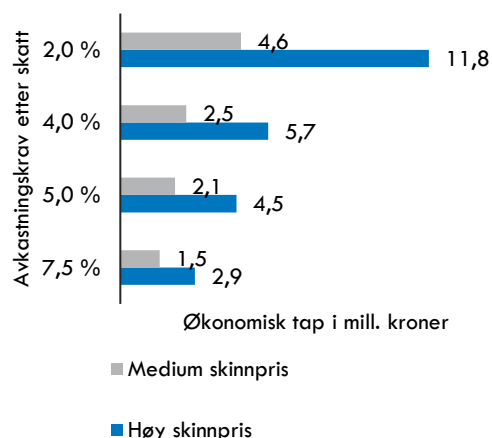
Alternativinntekt eier i mill. kroner	Avkastningskrav etter skatt			
	2 %	4 %	5 %	7,5 %
0	57,6	25,4	19,2	11,2
0,1	54,9	24,2	18,3	10,7
0,2	52,2	23,0	17,4	10,2
0,3	49,5	21,8	16,5	9,6
0,4	46,7	20,6	15,6	9,1
0,5	44,0	19,4	14,7	8,6
0,6	41,3	18,2	13,7	8,1

Note: Alternativinntekt eier er definert som inntekt per årsverk.

3.2.2 Økonomisk tap for reveoppdrettere

Nedenfor presenterer vi det økonomiske tapet per reveoppdretter. Figur 3-3 viser hvordan det beregnede økonomiske tapet for en gjennomsnittlig virksomhet avhenger av ulike forutsetninger om avkastningskrav og skinnpriser. Ved medium-anslaget på skinnpriser, vil det økonomiske tapet variere fra 1,5 millioner kroner ved et avkastningskrav på 7,5 prosent til 4,6 millioner kroner ved et avkastningskrav på 2 prosent. Med høyt anslag på skinnpriser vil tilsvarende det økonomiske tapet variere fra 2,9 millioner kroner til 11,8 millioner kroner.

Figur 3-3: Økonomisk tap ved avvikling for gjennomsnittlig reveoppdretter, tall i millioner kroner

Note: I beregningene har vi lagt til grunn at eiers alternativ inntekt er 400 000 kroner per årsverk.

Tabell 3-6 viser hvordan det beregnede økonomiske tapet for en reveoppdretter påvirkes av ulike forutsetninger om eiers alternativinntekt og avkastningskrav gitt medium anslag på skinnpriser. Tabell 3-7 viser tilsvarende beregning under forutsetning om høye skinnpriser.

Tabell 3-6: Økonomisk tap for reveoppdretter under ulike avkastningskrav og forutsetninger om eiers alternativinntekt gitt medium skinnpris, tall i millioner kroner

Alternativinntekt eier i mill. kroner	Avkastningskrav etter skatt			
	2 %	4 %	5 %	7,5 %
0	16,8	7,8	6,0	3,7
0,1	13,8	6,5	5,0	3,2
0,2	10,7	5,2	4,1	2,6
0,3	7,7	3,8	3,1	2,1
0,4	4,6	2,5	2,1	1,5
0,5	1,6	1,2	1,1	1,0
0,6	0,6	0,6	0,6	0,6

Tabell 3-7: Økonomisk tap for reveoppdretter under ulike avkastningskrav og forutsetninger om eiers alternativinntekt gitt høy skinnpris, tall i millioner kroner

Alternativinntekt eier i mill. kroner	Avkastningskrav etter skatt			
	2 %	4 %	5 %	7,5 %
0	24,0	10,9	8,4	5,1
0,1	21,0	9,6	7,4	4,5
0,2	17,9	8,3	6,4	4,0
0,3	14,9	7,0	5,4	3,4
0,4	11,8	5,7	4,5	2,9
0,5	8,8	4,4	3,5	2,3
0,6	5,8	3,1	2,5	1,8

Note: Alternativinntekt eier er definert som inntekt per årsverk.

4. Referanser

Holden, S., Johnsen, T. & Moen, E. R., 2016. Valg av kapitaliseringsrente i erstatningssaker. *Samfunnsøkonomen*, 6 Nr., pp. 18-32.

Landbruks- og matdepartementet, 2016. *Stortingsmelding nr. 8 (2016-2017): Pelsdyrnæringen*, Oslo: Landbruks- og matdepartementet.

Menon Economics og NIBIO, 2016. *Samfunnsøkonomiske konsekvenser og pelsdyroppdretternes tap av et forbud mot pelsdyroppdrett*, Oslo: Menon.

NIBIO, 2016. *Handbok for driftsplanlegging 2016/2017*. 61 red. Oslo: NIBIO.

NOU 2014:15, 2014. *Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?*, Oslo: Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Statsministerens kontor, 2018. *Jeløya-plattformen - Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre*. [Internett]
Available at:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politisk-plattform/id2585544/>
[Funnet 12 August 2018].

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

post@osloeconomics.no
Tel: +47 21 99 28 00
Fax: +47 96 63 00 90

Besøksadresse:
Kronprinsesse Märthas plass 1
0160 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo